

**Изградња родне равноправности
од самог почетка**

**Приручник за праћење и процену
родне равноправности у
предшколским установама**

**Sufinansira
Evropska Unija**

Информације о пројекту

СКРАЋЕНИЦА ПРОЈЕКТА

ЦЕНДЕРБЕСТ

НАЗИВ ПРОЈЕКТА

Изградња родне равноправности од самог почетка

УГОВОР О ДОНАЦИЈИ

2021-1-RS01-KA220-SCH-000027947

КОНЗОРЦИЈУМ

Помоћ деци (РС)

FORMA.Azionesrl (ИТ)

ŠKOLA DOKORAN WIDE OPEN SCHOOL n.o. (СК)

Предшколска установа “Вељко Влаховић” (РС)

Коаутори

Едит Сакач, Предшколска установа „Вељко Влаховић“

Теодора Орос Лахош, ПУ „Вељко Влаховић“

Милица Вујиновић, ПУ „Вељко Влаховић“

Ема Ердеи Крижан, ПУ „Вељко Влаховић“

Соња Крстин, ПУ „Вељко Влаховић“

Весна Пејаковић, ПУ „Вељко Влаховић“

Славица Поробић, ПУ „Вељко Влаховић“

Развојни тим

Љиљана Васић, Помоћ деци

Светлана Глодић, Помоћ деци

Sylvia Liuti, FORMA.Azione srl

Chiara Palazzetti, FORMA.Azione srl

Adina Curta, FORMA.Azione srl

Letizia Giovagnoni, FORMA.Azione srl

Chiara Marchetta, FORMA.Azione srl

Michaela Ujhaziova, Škola Dokoran Wide Open School n.o.

Dr Miroslav Sklenka, Škola Dokoran Wide Open School n.o

Denisa Sklenkova, Škola Dokoran Wide Open School n.o

Овај пројекат је финансиран уз подршку Европске комисије. Подршка Европске комисије стварању ове публикације односи се на њену садржину, која одражава искључиво ставове аутора, те Комисија не може сносити одговорност за било какво корипћење информација које се у њој износе.

Акроними и Скраћенице

EC	Европска комисија
ECEC	Предшколско васпитање и образовање
ECD	Рани развој деце
EIGE	Европски институт за родну равноправност
EU	Европска унија
EU FRA	Агенција Европске уније за основна права
GENDERBEST	Изградња родне равноправности од самог почетка
SWOT	Предности, слабости, прилике, претње

Садржај

Увод	4
Зашто је родна равноправност важна?	6
Пол.....	7
Род.....	7
Родна равноправност	7
Дигитални аспект родне равноправности	9
Родно осетљиво праћење	9
Процењивање	9
3. Методолошки приступ и како смо му приступили.....	10
Могући стандарди за родно осетљиво праћење и процену доступности:	11
4. Инструменти за процену присутности родне равноправности.....	20
Стандарди и показатељи за процену присутности родне равноправности унутар предшколске установе	20
Чек листа за процену присутности родне равноправности унутар предшколске установе.....	23
ЛИТЕРАТУРА:	26

Увод

Идеја о неједнакости међу половима полази од веровања да су мушкарци и жене једно другом супротстављени по личности, способностима, вештинама, склоностима. Управо се те разлике различито, и опет према половима процењују. Промишљеност и агресија се приписују „мушким“ цртама и сматрају се вреднијим од емоција и пасивности које су одређене као „женске“ црте, што намеће и доминацију мушкараца.

Промена социјалних и културних модела понашања, а посебно елиминисање стереотипа о улози полова у друштву, представља важан елемент основних начела Конвенције о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (члан 6). Конвенција налаже државама потписницама да предузму мере у циљу промене социјалних и културних модела понашања као и елиминисање предрасуда, обичаја и пракси које подстичу и негују инфериорност или супериорност полова и стереотипе, а подстичу оне културне обрасце и социјалне прилике у којима се промовише заједничка одговорност жена и мушкараца у подизању деце.

Оно што је сигурно је да су се већина стереотипа и предрасуда задржали и до данашњих дана, али је свест људи када су у питању потребе за променама на том пољу знатно измењена. И данас се воде полемике о томе шта јесте родна равноправност, а шта није, и доводе се у везу са разним темама, појмовима, организацијама, слутећи на нешто што родна равноправност заправо не представља. Нажалост, још наилазимо на примере родних стереотипа у школама, као и на присуство физичког, вербалног и сексуалног злостављања. Оно што је евидентно јесте да је сваком друштву, па и у свим партнерским земљама у овом пројекту, неопходно појашњавање и расветљавање појма родне равноправности, као и веће информисање на ову тему што би довело до бољег разумевања, а после и до осмишљавања стратегија за превазилажење стереотипа и предрасуда.

У оквиру целокупног образовног система присутне су разлике и неједнакости које су повезане са родним питањима. Додатно је присутна родна различитост када су у питању образовни профили – на пример, жене и девојчице су још недовољно заступљене у СТЕМ областима (наука, технологија, инжењерство и математика), док су дечаци недовољно заступљени у друштвеним наукама.

Предшколски и школски системи могу бити предводници промене када је реч о остваривању родне равноправности.

Рад на остваривању родне равноправности је предуслов за решавање ових питања и стварање равноправнијег друштва. Остваривањем равноправности, све различите групе жена и мушкараца ће имати моћ да обликују друштво и сопствене животе.

1. О пројекту

Како је борба против родних стереотипа од раних година један од кључних циљева Стратегије ЕУ о родној равноправности 2020–2025 и Циљева одрживог развоја Уједињених нација 2030 (Циљ 5), gender mainstreaming – укључивање перспективе родне равноправности у кључне активности, процесе и политике се посматра као најефикаснији начин за постизање постављених циљева ЕУ и УН. С обзиром на то да Оквирне препоруке ЕУ о квалитету ПВО пружају свеобухватне смернице за све области ПВО којима се треба бавити да би се постигао општи квалитет предшколског васпитања и образовања, оне и омогућавају пружаоцима ПВО да прате и процењују како је родна равноправност укључена у сваку од области мерења квалитета као најбољи начин за унапређење родне равноправности од раних година.

КОВИД-19 је открио колико је важно да сви професионалци у образовању и деца имају барем основне дигиталне вештине. Постоји огроман родни јаз у приступу дигиталним алатима, посебно када су средства ограничена. Имајући све ово у виду, партнерство је посвећено пружању иновативних метода и алата васпитачима, тимовима за подршку и пружаоцима обуке за њихов професионални развој и развијање тимова стручних тренера који могу да обезбеде одрживостстечених знања и вештина за рад на смањењу родних разлика и родно повезане употребе дигиталних алата, односно неједнакости међу дечацима и девојчицама.

Главни циљ пројекта „Изградња родне равноправности од самог почетка - GENDERBEST“ је да се подрже васпитачи, руководиоци предшколских установа и други практичари да побољшају родну равноправност и родну равноправност дигиталном приступу у предшколским установама у свим аспектима који обезбеђују инклузивни квалитет у ПУ у складу са ЕУ оквирним препорукама квалитета. Истовремено је циљ и њихово оснаживање да прате и самовреднују укључивање родних питања у ПВО.

Кроз пројекат GENDERBEST, направили смо алате за самопроцену како би свако могао да провери сопствену (не)свесну пристрасност или предрасуде у односу на родове, родне улоге и очекивања од различитих родова. Ови алати су намењени и васпитачима и родитељима и другим члановима породица. Алати су тестирани у Србији, Словачкој и Италији. Резултати су јасно показали да иако се обе групе веома важних особа у животу сваког малог детета слажу да је родна равноправност добра идеја, потребни су им савети и смернице како да подрже родну равноправност и избегну штетне стереотипе у пракси.

Сачињена је и Збирка примера најбољих пракси да понуди практичне и корисне идеје како промовисати родну равноправност на прихватљив начин за децу.

Представљамо Вам овде трећи производ пројекта: Приручник за праћење и процену родне равноправности у предшколским установама. Он треба да омогући свима у свакој ПУ да у редовном процесу прате и процењују своје политике и праксе на развијању услова за изградњу родне равноправности од самог почетка.

2. Полазне одреднице Приручника за праћење и процену родне равноправности у предшколским установама

Зашто је родна равноправност важна?

Род није само друштвено конструисана дефиниција мушкарца и жене, то је и друштвено конструисана дефиниција односа између полова,. Конструкција садржи неједнак однос моћи с мушком доминацијом и женском субординацијом у већини животних подручја. Мушкарци и њихови задаци, улоге, понашање и вредности које им се приписују су у многим аспектима вредности више него оне за жене и оно што се уз њих веже. Све се више препознаје та карактеристика друштва да је пристрасно, под утицајем мушког: мушка улога је преузета као норма за друштво као целину, што се рефлектује у политици и другим структурама. Политика и структуре често ненамерно репродукују родну неједнакост.

Нова Стратегија ЕУ о родној равноправности 2020 – 2025. наводи да девојчице и дечаци, у свој својој различитости, треба да изразе своје идеје и емоције и да следе изабране образовне и професионалне путеве без ограничења стереотипних родних норми. Наглашава се и да је ефикасна превенција насиља (укључујући родно засновано насиље) кључ који укључује едукацију дечака и девојчица од раног узраста о родној равноправности и подршку развоју ненасилних односа.

Чланице Уједињених нација су на самиту УН 2015. године усвојиле Стратегију одрживог развоја 2030 која има 17 циљева. Пети циљ одрживог развоја је родна равноправност.

Родно осетљиво образовање је суштински покретач одрживог развоја и кључни услов изградње инклузивног друштва заснованог на људским правима и социјалној правди.

Да избегнемо неспоразуме и различита тумачења појмова, прво наводимо дефиниције основних појмова неопходних за разумевање како теме, тако и овог Приручника.

Пол

Према Кембриџ (Cambridge) речнику, пол се односи на физичке разлике између људи који су мушког, женског или интерсексуалног пола. Уобичајено, особа има пол одређен рођењем базиран на физиолошким разликама, укључујући гениталије и састав хромозома. Овај пол се назива и наталним полом.

Род

Род је друштвено конструисана дефиниција мушкарца, жене и интерсексуалне особе; то је друштвено обликовање биолошког пола, одређено схватањем задатака, деловања и улога приписаних мушкарцима и женама, у друштву, у јавном и приватном животу; то је културолошки специфична дефиниција фемининости и маскулиности и према томе променљива у времену и простору.

Род је појам који означава друштвено успостављене улоге, положај и статус особа у јавном и приватном животу. Може да се мења током времена и односа у друштву. Осим мушког и женског рода, постоји цео спектар родних група (трансродне особе, ародне, биродне, омниродне, не-бинарне...).

Конструкција и репродукција рода заузима место и на индивидуалном и на друштвеном нивоу. Оба су једнако важна. Индивидуално људска бића обликују родне улоге и норме кроз своје активности и репродукују их уклапајући се са очекивањима.

Постоји растућа свест да род треба узети у обзир на политичком и институционалном нивоу.

Родна равноправност

Род се односи на друштвено конструисане улоге жена и мушкараца. На који начин једно друштво види улогу жене и мушкарца и шта од сваког од њих очекује (друштвена очекивања везана за родне улоге) зависи од низа фактора: културних, политичких, економских, друштвених и религиозних.

Родне карактеристике, заправо, имају много шире значење од полних улога јер културолошке прилике намећу прихватање образаца понашања, мишљења и осећања који у великој мери условљавају могућност развоја и избора.

Разлике у схватању друштвених улога мушкараца и жена могу се уочити у различитим контекстима: друштвеном, политичком, образовном, економском.

Како родне улоге подразумевају неписана правила, норме, очекивања које се стичу процесом социјализације, тако је и изградња личног идентитета у великој мери под

утицајем идентитета рода у већини друштава. Наравно, та улога је у великој мери одређена културолошким, економским, религијским и другим нормама.

На њих подједнако утичу и обичаји, право, класна и етничка припадност, као и предрасуде раширене у датом друштву. Ставови и понашања према роду су научени и могу се мењати.

Родна равноправност је:

- > Појам који означава једнака права, обавезе и могућности за све особе.
- > Омогућава свим појединцима, без обзира на род, једнаке могућности и права у различитим сферама друштва.
- > Једнака расподела моћи и средстава између родних група.
- > Обраћање пажње на норме и идеале који утичу на услове живота свих.
- > Питање које се тиче правде и демократије, али је такође ствар економије и одрживог развоја.

Родна равноправност није:

- > Покушај да жене више буду као мушкарци или да мушкарци буду као жене.

Дигитални аспект родне равноправности

С обзиром на промене које је донео Ковид 19, наметнула се и потреба да се сви дигитално описмене и промовишу коришћење дигиталних алата од најранијег узраста.

Образовно особље, такође, треба да се позабави родном (не)једнакошћу при стицању дигиталних вештина међу малом децом, а посебно ако она долазе из маргинализованих група.

Дигитализација особља у предшколским установама је процес који је у току и који се са појавом нових могућности (разних алата, апликација итд.) континуирано и константно развија. Самим тим, што је дигитални аспект један од великих изазова и за стручњаке у ПВО, и рад у групи представља велики изазов на коме се ради. Побољшање услова рада у дигиталном аспекту и усавршавање на том пољу је покренуло позитивне промене код стручњака, самим тим омогућило и рад са свом децом у једнакој мери, пружајући могућност да на безбедан начин користе разне алате.

Дигитализација такође омогућава да се обуче и родитељи о важности употребе дигиталних средстава у животу деце, користећи садржаје који децу мотивишу и подстичу њихову радозналост, а уједно не угрожавајући њихову безбедност и здравље. На овом плану долазимо до питања родне равноправности у савладавању и коришћењу дигиталних алата, а са друге стране родне равноправности у активном учешћу у васпитању и образовању деце. Анализе и током пројекта у партнерским земљама и широм Европе показују мањи степен доступности и коришћења дигиталних алата мајки док истовремено су оне те које више учествују у активном васпитању и образовању деце. Родна равноправност на овим плановима је од изузетног значаја за развој детета.

Родно осетљиво праћење

Родно осетљиво праћење је систематско, редовно и објективно праћење реализације плана, циљева, планираних активности, текућих активности, пројекта, програма или политике из родне перспективе. Узима у обзир информације и податке прикупљене и упоређене током различитих фаза планирања и релизације политике, програма или активности, као и друга знања и изворе.

Процењивање

- Процена је процес поређења и оцене, постигнутог резултата у односу на планирани резултат по завршетку реализације плана, програма или активности.

3. Методолошки приступ и како смо му приступили

Самовредновање квалитета унутар сваке предшколске установе јесте процес који покрећу оне саме. Поменути процес подразумева процењивање квалитета сопственог рада са циљем да се побољшају услови за раст и развој деце, унапреди рад запослених и пружи подршка породици. Кроз процес самовредновања, предшколске установе задржавају аутономију када је у питању процена постојеће праксе и осмишљавање стратегија рада које би допринеле побољшању квалитета целокупног рада.

Стандарди квалитета рада ПУ одређени су следећим областима квалитета:

1. Доступност
2. Запослени
3. Оквирни програм
4. Праћење и процена
5. Управљање и финансирање

Доступност

1. ДОСТУПНОСТ

Због недовољног броја места у предшколским установама за смештај деце, кључне факторе приоритета при упису деце углавном чине: запосленост оба родитеља, деца из маргинализованих група, социјално угрожена деца и деца са развојним потешкоћама, без обзира на полну/родну припадност.

У току рада стручњаци се ослањају на сарадњу углавном са једним родитељем (према резултатима анкетања то су углавном мајке). Побољшање доступности информација и сарадња са оба родитеља је један од кључних циљева ове области, као и охрабривање на сарадњу целе породице са установом.

Могући стандарди за родно осетљиво праћење и процену доступности:

1.1.1. Равноправни приступ дечака и девојчица предшколским установама

Иако се при упису обраћа пажња на неколико аспеката приоритета, да ли је и родна равноправност заступљена? Да ли је оквирно исти број примљених дечака и девојчица?

1.1.2. Присутна је осетљивост за родну равноправност при формирању група

Да ли се обраћа пажња при формирању група да бројност дечака и девојчица у групи буде иста или се групе формирају по другим критеријумима?

1.1.3. Доступност информација и охрабрење за активно учешће целе породице у рад предшколске установе

Да ли се придаје значај да се сарађује равномерно са оба родитеља, или се углавном сарађује са једним родитељем (углавном са мајкама), и да ли се преферира укључивање целе породице у живот вртића?

1.1.4. Родно равноправно прилагођавање целокупног простора у установи

Да ли су спољашњи и унутрашњи простори у установама прилагођени да одговарају особеностима деце без обзира на полну/родну припадност?

1.1.5. Родно равноправни приступ дигиталним средствима

Да ли су дигитални алати у истој мери доступни свој деци?

Запослени

2. ЗАПОСЛЕНИ

Развијање свести, знања и вештина васпитача и свих осталих који раде предшколским институцијама за стварање родно равноправног окружења у најранијем периоду је веома важан, али, уједно и веома тежак задатак за васпитаче а и све друге. Свако од нас има своја уверења о родној неједнакости, има присутне стереотипе везане за род који потичу још из детињства. Да би код запослених, код родитеља, код колега и у самој заједници променили свест о родној неједнакости, потребно је континуирано стручно усавршавање, унапређивање знања и вештина за стварање родно равноправног окружења и континуирано развијање свести и ставова о потреби омогућавања родне равноправности стручног кадра.

Могући стандарди за родно осетљиво праћење и процену квалитета рада запослених:

2.4.1. Свест о потреби омогућавања родне равноправности запослених према деци, породици, колегама и заједници

Да ли запослени проверавају своја мишљења и ставове везане за родну равноправност и евентуалне (не)свесне пристрасности и предрасуре?

2.4.2. Знања и вештине за стварање родно равноправног окружења са децом, породицама, колегама и заједницом

Да ли запослени, у склопу континуираног професионалног усавршавања у колективу одржавају редовне обуке за постизање родне равноправности у раду са децом, породицама и заједницом?

2.4.3. Континуирано стручно усавршавање о родној равноправности

Да ли подижем своје компетенције у вези родне равноправности?

Оквирни план рада

3. ОКВИРНИ ПЛАН РАДА

Код планирања и програмирања васпитно образовног рада који је у функцији подршке дечијем учењу и развоју неопходно је да се васпитач руководи интересовањима деце, односно да њихове потребе буду доведене у везу са постављеним циљевима развоја и учења. Да би се програм несметано одвијао пожељно је у већој мери обезбедити флексибилни ритам дана који би допуштао деци реализацију различитих активности везаних за игру и учење. За развијање родне равноправности, треб свесно планирати да свака активност даје могућност равноправног учествовања и дечака и девојчица.

Поред деце, као иницијатора и покретача идеја за пројекте, велику важност у учешћу приликом планирања и програмирања имају свакако родитељи деце који могу да пруже додатне смернице, предлоге, сугестије. У свему овоме, васпитачи и родитељи имају заједнички циљ, а то је, да децу кроз игру и њима смислене активности, подстичу на истраживање, решавање проблема, самосталност, проширивање искустава и друго. Посебно је неопходно ставити акценат на различите начине дечијег учења и узети их у обзир приликом процеса планирања и програмирања како би деца кроз своје јаке стране и свог стила учења могла да постигну што боље резултате и осете задовољство постигнутим. Зато је неопходно и самим родитељима планирано преносити потребу о родној равноправности деце.

„Планирање и програмирање ВО рада“ као под област прве области квалитета рада установе, а која се односи на васпитно образовни рад, једно је од најважнијих сегмената у процесу васпитања и образовања. Оно подразумева и праћење, документовање и вредновање ВО процеса које је свакако у функцији подршке дечјем учењу и развијању програма.

План ставља акценат на уређење средине за учење: коришћење унутрашњег и спољашњег простора вртића у циљу обезбеђивања пријатног, удобног и безбедног боравка деце у коме се она лако сналазе. Циљ је стварање подстицајне средине која је привлачна, инспиративна, пролагођена дечјим потребама и која ствара разноврсне начине за њихово учење и развој.

Књиге, играчке, дидактички и други материјали- уредно сложени, комплетирани, класификовани, означени, употребљиви, плански треба да буду доступни свој деци, подржавају истраживање, игру и различите видове њиховог изражавања. Њихова

садржина треба да одражава родну равноправност, како би деца и индиректно примала поруке да нема за нешто бољег или лошијег рода.

Доступност и употреба дигиталних средстава обезбеђују различите врсте ране писмености и диспозиција за учење, те деци омогућавају изражавање и представљање у функцији игре, документовања различитих активности, долажења до информација, чиме се доприноси развоју адекватног односа и културе употребе дигиталних технологија. Праћењем доступности свих дигиталних средстава свој деци, добијају се информације за планско развијање родне равноправности и у доступности и коришћењу дигиталних средстава.

Предшколска установа и њени програми имају потпунији ефекат на развој детета када се остварују и активности и сарадња са локалном заједницом, кроз упознавање природног окружења (шетње, излети, истраживачке активности...) и када се користе средства и простори у заједници за реализацију различитих активности (отворени простори, институције образовања, културе, спорта...); активно учествовање у различитим дешавањима у локалној заједници (прославе, фестивали, акције). У планирању ових активности свест о омогућавању родне равноправности у доступности и коришћењу ових простора треба да буде саставни део укупног планирања.

У свим овим активностима и плановима, потребно је да се подстичу разговори са децом о различитостима, једнаким могућностима и друштвеном укључивању, сарадњи и позитивној међузависности, што је добра основа да се и код деце развијају уважавање и прихватање других без обзира на родну припадност.

Могући стандарди за родно осетљиво праћење и процену Оквирног плана рада:

3.1.Физичка средина

3.1.1. Материјали, играчке и средства су доступни сваком детету, подржавају истраживање и игру без обзира на њихову родну оријентисаност

Да ли сва деца могу самостално и по својој жељи да изаберу и користе материјале и играчке?

3.1.2. Равноправна доступност дигиталним средствима и алатима

Да ли су свој деци доступна дигитална средства?

3.1.3. Простори локалне заједнице користе се као место за учење деце и одраслих

Да ли у процесу учења у локалној заједници заједно учествују стручњаци, родитељи, васпитачи и деца, без обзира на родну оријентацију?

3.2. Социјална средина

3.2.1. У групи се негују позитивни односи, сарадња и солидарност међу децом без обзира на родну припадност

Да ли код све деце подстичем заједничку игру, сарадњу и међусобно помагање, без обзира на родну припадност детета?

3.2.2. Однос између деце и васпитача заснован је на уважавању различитости и поверењу

Да ли са сваким дететом градим топао емотивни однос? Да ли развијам комуникацију базирану на поверењу без обзира на родну припадност детета?

3.2.3. У вртићу се негују односи поверења и сарадње међу одраслима (запослени и родитељи) у циљу подршке дечјем учењу и развоју

Да ли су ставови запослених и родитеља, везани за родну равноправност, у већој мери усаглашени?

3.3. Планирање и програмирање васпитно-образовног рада

3.3.1. Планирање васпитно-образовног рада је засновано на континуираном посматрању, слушању деце и праћењу њихових потреба и интересовања.

Да ли се приликом креирања програма пажљиво прате дечија интересовања? Да ли се уважавају предлози све деце?

3.3.2. У развијању програма уважавају се иницијативе, предлози, идеје и искуства деце и родитеља.

Да ли сва деца и оба родитеља учествују у креирању програма? Да ли пратим њихова интересовања и потребе и да ли се уважавају идеје родитеља?

3.3.3. Усвајање перспективе родне равноправности у планирању педагошких активности односе се на све аспекте развоја деце

Да ли се активности које се спроводе у циљу развијања родне равноправности планирају тако да обухватају све аспекте развоја?

3.3.4. Усвајање перспективе родне равноправности у реализацији педагошких активности односе се на све аспекте развоја деце

Да ли су приликом реализације активности које се спроводе у циљу развијања родне равноправности обухваћени сви аспекти развоја све деце?

3.3.5. Усвајање перспективе родне равноправности у планирању и реализацији сарадње са родитељима, колегама и заједницом.

Да ли се родитељи, запослени и локална заједница у већој мери укључују у активности везане за родну равноправност?

Праћење и процена

4. ПРАЋЕЊЕ И ПРОЦЕНА

Савремено доба у којем живимо носи са собом бројне промене и изазове у свим областима рада. У тежњи да одговоримо на новонастале потребе неопходно је унапредити професионални развој запослених. Да бисмо унапредили рад и професионални развој, потребно је да пратимо како се планови, програми и активности реализују и да на крају проценимо у којој мери су планови и циљеви реализованим програмима и активностима остварени.

Законским и програмским документима регулисан је професионални развој и стручно усавршавање васпитача. Том регулативом јасно су дефинисане обавезе појединца, институција, стручних удружења у домену планирања, реализације и процене стручног развоја васпитача и других запослених у предшколској устави.

Заједничко праћење реализације планова, програма и активности, поред запослених, укључује и кориснике. Сходно томе, у развијању родне равноправности, у предшколским установама, треба да су укључени и родитељи.

Могући стандарди за родно осетљиво праћење и процену рада:

4.1.1. Праћење заступљености родне равноправности у свим областима рада установе

Да ли су одређене улоге и одговорности носилаца, системи праћења и контролисање планова у вези заступљености родне равноправности међу запосленима?

4.2.1. Праћење остваривања родне равноправности у свим областима рада установе

Да ли постоје инструменти и подаци за праћење остваривања планова за развијање родне равноправности међу децом?

4.3.1. Процена заступљености родне равноправности у свим областима рада установе

Да ли су одређене улоге и одговорности носилаца, системи процене и временски оквири у вези заступљености родне равноправности међу запосленима?

4.4.1. Процена остваривања родне равноправности у свим областима рада установе

Да ли постоје инструменти, системи процене и временски оквири за процену успешности остваривања планова за развијање родне равноправности међу децом?

Управљање и финансирање

5. УПРАВЉАЊЕ И ФИНАНСИРАЊЕ

Добро управљање се придржава принципа демократичности, отворености, одговорности, као и ефикасности и ефективности сталног обезбеђивања пружања услуга према потребама грађана. Битно је објединити демократичност, модернизацију у раду (примену принципа предузетничког управљања), као и квалитет управљања у свим областима (финансијски, буџетски, пројектни, управљење људским ресурсима, инклузивно одлучивање). Вертикална димензија добре управе подразумева постојање партнерских односа сарадње и сталне размене знања и информација између свих актера.

Организација рада сваке установе треба да је пре свега ефикасна и делотворна. Руководјење треба да је у функцији унапређивања рада установе и у функцији њеног развоја. Поставља се питање на који начин активности које се финансирају у предшколским установама доприносе родној равноправности и испуњавању обавеза локалне самоуправе у вези са родном равноправношћу у домену предшколског васпитања и образовања. Органи јавне власти, послодавци у складу са законом и другим прописима дужни су између осталог да обезбеде подршку образовним програмима и научним истраживањима ради доприноса у промовисању родне равноправности и превазилажења родних стереотипа. У планирању средстава за књиге, играчке и друга дидактичка средства, потребно је обратити пажњу да се обезбеде допунска и додатна средства за промовисање родне равноправности (родно неутралне играчке, књиге које подстичу родну равноправност и слободу избора у игрању и пословима без обзира на родну припадност), као и за обуке за све запослене како би се обезбедила свест о родној равноправности код свих запослених.

Могући стандарди за родно осетљиво праћење и процену планирања и финансирања:

5.1. Планирање рада установе

5.1.1. Документа се израђују кроз саветовање и уз учешће стручњака задуженог за родну равноправност

Да ли се руководство установе приликом израде стратешких докумената консултује са експертима из области родне равноправности?

5.1.2. Документа установе су међусобно усклађена и одражавају значај развијања родне равноправности од самог почетка

Да ли органи управљања установе израђују документа која су међусобно усклађена и подстичу родну равноправност?

5.2. Организација рада установе

5.2.1. Материјално-техничка средства се користе у циљу подршке развијању родне равноправности

Да ли је установа у могућности да обезбеди материјално-финансијска средства која доприносе родној равноправности?

5.2.2. Директор ствара услове за коришћење дигиталних технологија у функцији развијања родне равноправности

Да ли директор установе подстиче коришћење дигиталних технологија у функцији развијања родне равноправности?

5.3. Руковођење директора

5.3.1. Директор установе уважава значај родне равноправности и доприноси његовом развоју и заступљености у установи

Да ли директор систематски прати и вреднује рад запослених? Да ли доприноси квалитету њиховог рада у вези родне равноправности?

4. Инструменти за процену присутности родне равноправности

Стандарди и показатељи за процену присутности родне равноправности унутар предшколске установе

ОБЛАСТ	СТАНДАРДИ И ПОКАЗАТЕЉИ
1.Област: Доступност	<p>1.1.1. Равноправан приступ дечака и девојчица у предшколским установама</p> <p>1.1.2. Присутна је осетљивост за родну равноправност при формирању група</p> <p>1.1.3. Доступност информацијама и охрабрење за активно учешће целе породице у рад предшколске установе</p> <p>1.1.4. Родно равноправно прилагођавање целокупног простора у установи</p> <p>1.1.5. Родно равноправан приступ дигиталним средствима</p>
2.Област: Стручно особље	<p>2.1.1. Развијање свести о значају родне равноправности запослених према деци, породици, колегама и заједници</p> <p>2.1.2. Развијају се знања и вештине за стварање родно равноправног окружења са децом, породицама, колегама и заједницом</p> <p>2.1.3. Организује се континуирано стручно усавршавање о родној равноправности</p>
	<p>3.1.Физичка средина</p> <p>3.1.1. Материјали, играчке и средства су доступни сваком детету, подржавају истраживање и игру без обзира на њихову полну оријентисаност</p> <p>3.1.2. Равноправна доступност дигиталним ресурсима</p> <p>3.1.3. Простори локалне заједнице користе се као место</p>

<p>3.Област: Оквирни план рада</p>	<p>за учење деце и одраслих</p> <p>3.2.Социјална средина</p> <p>3.2.1. У групи се негују позитивни односи, сарадња и солидарност међу децом без обзира на њихов пол</p> <p>3.2.2. Однос између деце и васпитача заснован је на уважавању различитости и поверењу</p> <p>3.2.3. У вртићу се негују односи поверења и сарадње међу одраслима (запослени и родитељи) у циљу подршке дечјем учењу и развоју</p> <p>3.3.Планирање и програмирање васпитно-образовног рада</p> <p>3.3.1. Планирање васпитно-образовног рада је засновано на континуираном посматрању, слушању деце и праћењу њихових потреба и интересовања.</p> <p>3.3.2. У развијању програма уважавају се иницијативе, предлози, идеје и искуства деце и родитеља.</p> <p>3.3.3. Усвајање перспективе родне равноправности у планирању педагошких активности односе се на све аспекте развоја деце</p> <p>3.3.4. Усвајање перспективе родне равноправности у реализацији педагошких активности односе се на све аспекте развоја деце</p> <p>3.3.5. Усвајање перспективе родне равноправности у планирању и реализацији сарадње са родитељима, колегама и заједницом.</p>
<p>4.Област: Праћење и процена</p>	<p>4.1.1. Праћење заступљености и евалуација остваривања родне равноправности у свим областима рада установе</p>
	<p>5.1. Планирање рада установе</p> <p>5.1.1. Документа се израђују кроз саветовање и уз учешће стручњака задуженог за родну равноправност</p>

<p>5.Област: Управљање и финансирање</p>	<p>5.1.2. Документа установе су међусобно усклађена и одражавају значај развијања родне равноправности од самог почетка</p> <p>5.2.Организација рада установе</p> <p>5.2.1. Материјално-технички ресурси се користе у циљу подршке развијању родне равноправности</p> <p>5.2.2. Директор ствара услове за коришћење дигиталних технологија у функцији развијања родне равноправности</p> <p>5.3.Руковођење директора</p> <p>5.3.1. Директор установе уважава значај родне равноправности и доприноси његовом развоју и заступљености у установи</p>
---	---

Чек листа за процену присутности родне равноправности унутар предшколске установе

Чек листа је намењена свима онима који желе да провере да ли у току свог рада са децом уважавају родну равноправност од најранијег периода.

Тврдње		ДА	НЕ	КОМЕНТАР
1.Област:Доступност				
1.1.1.	Приликом пријема деце у предшколску установу поштује се принцип родне равноправности.			
1.1.2.	Приликом формирања група поштује се принцип родне равноправности.			
1.1.3.	Оба родитеља имају једнак приступ информацијама и равноправно су укључени у рад предшколске установе.			
1.1.4.	Простор је у великој мери структуриран тако да подржава родну равноправност.			
1.1.5.	Сва деца имају једнаке могућности за коришћење дигиталних технологија.			
2.Област: Запослени				
2.1.1.	Подржавам активности које негују и подстичу родну равноправност.			
2.1.2.	Примењујем у раду активности које подстичу родну равноправност			
2.1.3.	Учествујем у организованим активностима (семинари, обуке, трибине...) које за циљ имају едуковање запослених о важности спровођења родне равноправности .			
3.Област: Оквирни план рада				
3.1.1.	Сва деца могу самостално и по својој жељи да изаберу и користе материјале и играчке.			
3.1.2.	Свој деци су доступна дигитална средства.			
3.1.3.	У процесу учења у локалној заједници			

	заједно учествују стручњаци, родитељи, васпитачи и деца без обзира на пол.			
3.2.1.	Код све деце подстичем заједничку игру, сарадњу и међусобно помагање без обзира на пол детета.			
3.2.2.	Са сваким дететом градим топао емотивни однос и развијам комуникацију базирану на поверењу без обзира на пол детета.			
3.2.3.	Ставови васпитача и родитеља везани за родну равноправност су у већој мери усаглашени.			
3.3.1.	Приликом креирања плана и програма пажљиво се прате дечија интересовања и уважавају предлози све деце.			
3.3.2.	Сва деца и родитељи учествују у креирању плана и програма тако што васпитач прати њихова интересовања и потребе и уважава идеје родитеља.			
3.3.3.	Активности које се спроводе у циљу развијања родне равноправности планирају се тако да обухватају све аспекте развоја.			
3.3.4.	Приликом реализације активности које се спроводе у циљу развијања родне равноправности обухваћени су сви аспекти развоја све деце.			
3.3.5.	Родитељи, запослени и локална заједница се у већој мери укључују у активности везане за родну равноправност.			
4.Област: Праћење и процена				
4.1.1.	Одређене су улоге и одговорности носилаца, системи праћења и контролисање планова у вези родне равноправности (тим за самовредновање).			
5.Област: Управљање и финансирање				
5.1.1.	Установа се приликом израде стратешких докумената консултује са експертима из области родне равноправности.			

5.1.2.	Органи управљања установе израђују документа која су међусобно усклађена и у оквиру родне равноправности			
5.2.1.	Установа је у могућности да обезбеди материјално-финансијска средства која доприносе родној равноправности			
5.2.2.	Директор установе подстиче коришћење дигиталних технологија у функцији развијања родне равноправности			
5.3.1.	Директор систематски прати и вреднује рад запослених и тимова и доприноси квалитету њиховог рада у вези родне равноправности			

ЛИТЕРАТУРА:

Основе предшколског васпитања и образовања - Године узлета

Павловић, Бренесиловић Драгана, 2015. Где станује квалитет:Истраживање са децом праксе дечијег вртића

Путеви остваривања родне равноправности и једнаких могућности - од идеје до праксе, Приручник за службенике и органе локалних самоуправа задужене за равноправност полова, Република Србија, Савет за равноправност полова и ОЕБС, Београд 2007.

Самовредновање у предшколским установама - Водич за запослене у предшколским установама, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Закон о основама система образовања и васпитања (2019).

Публикација СКГО - Значај родне равноправности- смернице за аргументацију, 2021.

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године "Службени гласник РС", број 103 од 4. новембра 2021.

Бабовић Марија, Вуковић Оливера "Завршна евалуација стратегије за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године " ЕУ За тебе " Кључни кораци ка родној равноправности" фебруар 2021.